

ТВОРЧИСТЬ – ОСНОВНИЙ КОМПОНЕНТ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧА ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ

В статті розглядається роль творчості в системі професійного розвитку викладача графічного дизайну. Визначаються форми творчості, параметри, які характеризують творчу особистість, особистісні якості, необхідні для створення оптимальних умов реалізації творчого потенціалу.

The article discusses the role of creative art in the system of professional development of a teacher of Graphic Design. It is determined forms of creative work, parameters, which characterize a creative personality, personal peculiarities, necessary for forming of optimal environment for realization of creative potential.

В умовах нинішнього стрімкого науково-технологічного підйому проблема розвитку професійної майстерності викладача графічного дизайну набуває пріоритетного значення не лише у психології, соціології, культурології, але й у педагогічній теорії та практиці.

Актуальність дослідження проблеми професійного розвитку викладача графічного дизайну зумовлюється потребою сучасного суспільства у цілісних, творчих особистостях, які вільно володіють новітніми методологіями і технологіями різних видів дизайнерської діяльності та спроможні до постійного удосконалення професійної компетентності, творчої самоактуалізації та самореалізації [2, 14].

Проте, незважаючи на певні досягнення новітньої педагогічної науки досі не розв'язано суперечності між об'єктивною потребою суспільства в активній, творчій особистості викладача графічного дизайну та якісним рівнем

навчально-виховної підготовки, що здебільшого забезпечує у сфері професійної освіти підготовку фахівців-виконавців, не виправдано ігноруючи прояв творчої активності та творчого потенціалу кожного індивідууму в різних царинах професійної діяльності.

Зазначена суперечність спричинена, передусім неадекватністю сучасних вимог змісту професійної освіти та фактичного змісту, форм і методів фахової підготовки, а також недостатнім теоретико-методологічним обґрунтуванням та організаційно-методичним забезпеченням процесу творчого розвитку діючих викладачів дизайнерської спеціалізації.

У теорії професійно-художньої освіти, за окремими винятками, практично відсутні дослідження щодо розвитку професійної майстерності викладачів дизайнерського профілю, не обґрунтовано й не розроблено педагогічно доцільну систему організаційно-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів графічного дизайну у процесі їх діяльності у вищих навчальних закладах.

Проблемам формування професійного розвитку майбутніх викладачів різних спеціальностей присвячуються праці багатьох філософів, психологів, педагогів, культурологів: Л. Виготський, А. Маслоу, В. Моляко, І. Зязюн, В. Орлов, О. Рудницька, В. Семиченко, С. Сисоєва та ін. Менше уваги приділено розвитку педагогічної майстерності діючих викладачів графічного дизайну. Дослідники графічного дизайну В. Ляхов, С. Серов, О. Черневич вказують на те, що викладач даної дисципліни має справу зі світом інформації, перетворюючи її у візуальну форму та надаючи їй емоційного забарвлення. Такий викладач має бути творчою особистістю. Проблема розвитку творчої особистості привертала і привертає увагу науковців. Різні аспекти цієї проблеми розроблялися Б. Ананьевим, Л. Андреевим, Г. Альтшуллером, С. Громовим, С. Гольдентрихтом, В. Загв'язинським, М. Каганом, В. Кан-Каликом, Н. Кузьміною, В. Моляко, В. Шинкаруком, А. Шуміліним та ін. За основу визначення творчості беруть різні фактори: предмет, результат, процес, суб'єкт, метод творчості. Саме цим пояснюється різноманітність дефініцій творчості. Аналіз дефініцій

творчості засвідчує, що, як правило, у тлумаченні творчості є одне спільне: передусім йдеться про створення нового, яке відрізняється від уже існуючого.

Якщо з філософської і соціально-економічної точки зору вважається творчістю тільки те, що пов'язано зі створенням ніколи раніше не існуючого нового продукту, то з психологічної сторони важливо створення чогось нового для даного суб'єкта, тобто суб'єктивна новизна. В цьому розумінні можна говорити про творчість в педагогічній діяльності. Особливе педагогічне значення має розуміння творчості як виробництва і реалізації перетворюючої суті людини, що в творчості людина постає як самостійна і саморозвиваюча істота, як суб'єкт і одночасно результат своєї власної діяльності, для здійснення якої необхідно виробити певний комплекс якостей [1, 34].

Крім того в даній статті йдеться про творчість як діяльність із розробки винаходів, реалізації художньо-естетичних задумів, планів, розв'язання соціальних і теоретичних проблем, як наукове відкриття.

Вивчаючи природу творчості, В.О. Моляко зазначає, що в різні часи сутність творчості й творчої діяльності відображала мінливі уявлення про цей важливий феномен. На початку двадцятого століття наголошувалося, що творчість пов'язана із створенням чого-небудь, що в найвищому ступені здатність до творчості властива божеству, а людина може виконувати лише відносно творчі дії. Також увага зверталася на наявність неусвідомлених процесів у структурі творчості, на труднощі фіксації творчого процесу [6, 19]. Потім, в міру наукового вивчення різних видів творчості, змінювалося відношення до неї в цілому і визначення, що їй дають [6, 20].

Суть сучасної філософської концепції творчості визначає творчість як вищу і специфічну форму розвитку. Відображення – це база, основа, фундамент творчості, а творча діяльність – це здатність людини удосконалювати свої здібності відображення. Творчість – це не самостійне утворення, а внутрішня суть, властивість діяльності взагалі [6, 27].

Останнім часом все частіше учені наголошують на тому, що ХХІ століття слід називати століттям повнопівкульного (або творчого) мислення, коли наявним є феномен гармонійного розвитку та взаємодії правої і лівої півкуль

головного мозку. Деякі з них стверджують, що саме повнопівкульне мислення являє собою важливий чинник щодо прояву творчого розвитку особистості, експериментально доводячи, що "у процесі активізації взаємодії лівої та правої півкуль мозку синергетично виробляється нова інформація, котра набуває ще більшої інтелектуальної і творчої потужності" [1, 29].

Основними формами творчості є науково-технічна, соціальна, художня.

Науково-технічна – це діяльність, що породжує якісно нові результати у галузі науки, техніки та відрізняється оригінальністю й унікальністю.

Соціальна творчість – це така форма діяльності, яка призводить до утворення якісно нових зразків, взаємовідносин у різних сферах життєдіяльності і втілює прогресивні потреби суспільства [6, 19].

Художня творчість розуміється як творчість "за законами краси", що присутня в тій чи іншій мірі всім видам продуктивної людської діяльності. В концентрованому вигляді вона знаходить своє вираження в створенні творів мистецтва. Художня творчість передбачає новаторство як у змісті, так і в формі художніх творів. Художня творчість є образним відображенням об'єктивного світу, його нове бачення і усвідомлення [1, 94].

Для викладача графічного дизайну актуальна проектно-художня творчість. Поняття "проектно-художня творчість" пов'язане з такими науковими поняттями та категоріями, як "творчість", "художня творчість", "проект". Вони об'єднуються в дизайні. Викладач графічного дизайну, як суб'єкт творчого процесу, має навчити студентів дослідженню властивостей об'єкту проектування та виявленню їх у переконливих формах графічних об'єктів, скомбінованих за законами композиції.

На основі узагальнення думок багатьох учених щодо проблем творчого процесу, творчого мислення, творчої діяльності, творчого розвитку, можна стверджувати, що у деяких аспектах вони дійшли спільних висновків щодо основних параметрів, котрі характеризують творчу особистість, як таку, котра внаслідок впливу зовнішніх факторів набула необхідні у процесі актуалізації творчого потенціалу додаткові творчі якості, що сприяють досягненню творчих результатів в одному чи декількох видах творчої діяльності. Вивчення

теоретичних і експериментальних матеріалів дало підстави для виокремлення таких компонентів творчо розвинутої (креативної) особистості викладача:

- спроможність ризикувати;
- гармонійність (поєднання спонтанності та цілеспрямованості);
- прагнення до творчої діяльності у різних сферах життя;
- самовираження та самоствердження у творчості;
- рівень культури та естетичної підготовленості;
- широта естетичних потреб та інтересів [4, 34], [5, 45], [6, 97].

Опрацювання філософської і психолого-педагогічної літератури та анкетування, проведене серед викладачів дизайнерських спеціальностей, підтвердило припущення стосовно характерних особистісних якостей, притаманних творчим, обдарованим людям, яких можна назвати і креативними.

Серед них виокремимо такі:

- підвищене відчуття проблем (спроможність дивуватися та бачити проблеми й протиріччя, коли іншим все здається ясним і зрозумілим);
- високий рівень розвитку логічного мислення (здатність діяти у відповідності з вимогами законів логіки);
- оригінальність мислення (спроможність генерувати нові ідеї та нетрадиційні рішення);
- гнучкість мислення (здатність швидко та легко знаходити нові стратегії рішень, встановлювати асоціативні зв'язки);
- цікавість (жага новизни, інтелектуальна стимуляція, що поступово переростає в пізнавальні інтереси);
- оцінні здібності (навички сприймання, оцінки та критичного мислення);
- підвищений інтерес до розв'язання "дивергентних задач" (вирішення задач декількома можливими способами);
- надситуативна активність (прагнення до постійного "занурення" у проблему, здібності до "ситуативно нестимульованої діяльності");
- продуктивність мислення (спроможність до генерування значної кількості незвичайних ідей);
- відмінна пам'ять (ерудованість, так звана "феноменальна" пам'ять);

- легкість щодо асоціювання (уміння знаходити аналогії там, де традиційно вони неможливі);
- високе концентрування уваги (можливість успішного налаштування на вирішення проблеми, навіть за умови наявних перешкод);
- здібності до прогнозування (якість, котра поєднує у собі уяву, інтуїцію, аналітичність).

Цей комплекс якостей не може бути повністю сформованим до того часу, доки майбутній викладач не залучається до професійної практики. Професійна майстерність викладача графічного дизайну на практиці проявляється у тісному взаємозв'язку всіх видів діяльності, отже такими якостями має володіти викладач графічного дизайну, щоб відповідати сучасним вимогам вищої школи та дизайнерської професії. У нинішніх умовах, як справедливо стверджує І. Зязюн неможливо ефективно розв'язувати питання навчання і виховання, не оволодівши елементами професійної майстерності, не озброївшись науковою методологією, різноманітними знаннями з педагогіки та психології, інших соціальних наук не навчившись критично і творчо застосовувати їх у роботі зі студентами. [5, 84].

Для викладача графічного дизайну творчість є основним компонентом у системі професійного розвитку. Творчість не має меж, тому викладач не може зупинитися на певному етапі розвитку. Науково-технічний процес щоразу вимагає створення чогось нового. Викладач виступає і як творець, і як передавач цього нового, тому він має постійно вчитися, вдосконалюватися, пізнавати, творити як у дизайнерському, так і в педагогічному напрямку.

Аналіз методологічної та методичної літератури з досліджуваної теми, а також вивчення практичного досвіду викладання графічного дизайну у вищих навчальних закладах дозволяє зробити висновок, що у численних і вагомих за теоретичними й прикладними результатами надбаннях педагогічної науки залишається поза увагою проблема комплексного дослідження розвитку професійної майстерності викладачів графічного дизайну в системі багаторівневої освіти як результату педагогічно організованого процесу.

Отже, актуальним на даному етапі є створення методичних

рекомендацій із розвитку професійної майстерності викладача графічного дизайну та впровадження відповідного спецкурсу. Специфіка циклу занять спецкурсу полягає у поєднанні професійної освіти, самоосвіти, післядипломної освіти та виробленню креативних якостей, необхідних при викладанні дизайнерських спеціальностей.

Література

1. Андреев В. И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности. – Казань: КГУ, 1988. – 182 с.
2. Бхаскаран Л. К. Дизайн и время. – М.: Арт-Родник, 2006. – 256 с.
3. Даниленко В.Я. Дизайн. Підручник. – Харків: ХДАДМ, 2003. – 320 с.
4. Орлов В.Ф. Теоретичні та методичні засади професійного становлення майбутніх учителів мистецьких дисциплін.\ Дисертація на здобуття ступеня доктора педагогічних наук. – К., 2004. – 448с.
5. Педагогічна майстерність. підручник/ І.А.Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А.Зязюна. – К.: Вища школа, 1997. – 349 с.
6. Посталюк Н. Ю. Творческий стиль деятельности: Педагогический аспект. – Казань: КГУ, 1989. – 197 с.
7. Серов С. И. Стиль в графическом дизайне. – М.: ВНИИТЭ, 1991. – 121с.
8. Тимофеев Г.С., Тимофеева Е.В. Графический дизайн. Серия «Учебный курс». – Ростов на-Д.: Феникс, 2002. – 320 с.
9. Черневич Е.В. Язык графического дизайна. – М.: ВНИИТЭ, 1975. – 137с.